

Avsluttende kommentar på Chaplaincy-konferansen 2018

Av: Ingrid Rosendorf Joys, generalsekretær, Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL)

Dato: 1. februar 2018

Da nærmer vi oss slutten på en spennende og ganske så tettpakket konferansedag. Dette er andre gang vi arrangerer en slik Chaplaincy på norsk-dag. Jeg tror vi kan slå fast at vi er kommet et godt stykke lengre enn vi var i 2016 da vi hadde den forrige konferansen, men at det enda er et godt stykke igjen.

Jeg skal - heldigvis - ikke fullstendig oppsummere dagen, men vil konsentrere meg om 3 punkter:

For det første:

Det handler om folk. Å legge til rette for at mennesker skal kunne leve ut også tros- og livssynssidene ved livet, fra vugge til grav, handler om å ta folk på alvor, og det handler om å anerkjenne at tro og livssyn er viktig for mennesker. Alle mennesker har de samme rettighetene og pliktene uavhengig av hva de tror på og ikke tror på. Vi hørte Likestillings- og diskrimineringsombud Hanne Bjurstrøm slå fast at når det gjelder tro og livssyn er det likebehandling som er det bærende prinsippet. Hun sa at tilbudet et menneske skal få ikke kan være avhengig av hvilken tro eller ikke-tro personen har.

I dag har vi spesielt snakket om helsesektoren, Forsvaret og kriminalomsorgen. Mennesker i disse sammenhengene er i sårbare, kritiske og livsendrende situasjoner. De fleste av disse tilhører et tros- eller livssynssamfunn, og om vi for en generasjon siden, var mest norske og lutherske, er ikke det lengre tilfelle. Vi hører om den muslimske eldrebølgen, jeg besøkte i fjor et fengsel - der var det klar overvekt av kristne katolske, og kristne ortodokse innsatte. Mennesker fra alle tros- og livssynssamfunn sender sine ungdommer i Forsvaret. Vi hørte overlege Vegar Bruun Wyller slå fast at det er en berøringsangst for tro og livssyn i helsevesenet. Han sa at det er et behov for å få styrket dette aspektet i helsevesenet. Han pekte på lederansvar og et behov for å dyrke fram denne viktige delen av helsevesenets kultur. Wyller pekte også på at tro og livssyn har innvirkning på helsen. Det siste punktet ble også understreket av psykiater og professor Sverre Varvin.

For det andre:

Det handler om å lage gode samfunn for dagens befolkning, med framtiden som horisont. Norge er et flerreligiøst samfunn. Da regjeringen la fram sitt forslag til ny tros- og livssynslov før jul, understreket den nettopp at ny lov kommer fordi den norske kirke er blitt et eget rettssubjekt, og skiller lag fra staten og fordi den norske befolkning er blitt tros- og livssynsmangfoldig. 70 prosent står fremdeles i DnK, 15 prosent tilhører et tros- eller livssynssamfunn utenfor DnK (er katolikker, muslimer, buddhister, humanetikere og hva vet jeg) og 15 prosent tilhører ikke noe tros- eller livssynssamfunn i det hele tatt, såkalte nons. DnK er i en særstilling i Norge - det er det ingen som betviler. Historisk, kulturelt og størrelsesmessig er den i en særstilling. Dette utfordrer ikke likebehandlingsprinsippet, eller gir grunn til diskriminering. Vi må tilpasse oss den nye virkeligheten - og det er absolutt på tide. Norge blir mer flerreligiøst, ikke mindre. Tiden er moden for å utvide, og vi har hørt mange eksempler på akkurat det, vi må åpne opp. Vi må bygge

ut, men det betyr å bygge på det som fungerer, det som har eksistert med hell. Institusjonsprestene har over 100 års erfaring. Det er denne erfaringen og denne kompetansen det må bygges på og utvides og deles. Den eksisterende tjenesten må suppleres med mangfoldet, og da passer det godt med en parafraze fra en av sykehusprestene fra forrige chaplaincy-konferanse: Jeg trodde jeg kunne snakke med alle mennesker, men opplevde at ikke alle ville snakke med meg. Og det passer godt å huske Nora som vi hørte på tidligere i dag, innsatt på Bretvedt kvinnefengsel, som sa at hun fikk støtte også på tvers av egen religiøs tilhørighet. Det er altså et sammensatt bilde.

For det tredje:

Det handler om lederskap. Tros- og livssyn er sektorovergripende tema. Det betyr at man trenger mange lederskap, men også et samlet lederskap. Det betyr at samarbeid på kryss og tvers er svaret, og vi har hørt mange eksempler på godt arbeid. Hvilke andre konfesjoner må på banen? Hvilke andre profesjoner må inkluderes? Hvem er innlagt, ansatt, innsatt og utsatt? Hva er behovene, hva krever samtale- og lyttekompetanse og hva krever en legitimitet som bærer av en tro, en religion eller tradisjon? Når kreves en tros- og livssynsmessig forankring og kompetanse og en sendeorganisasjon? Og vi må tilføye - det er ikke gitt at religionen bare spiller en positiv rolle. Selvutnevnte religiøse ledere i institusjonene - kanskje særlig i fengslene - kan være utfordrende. Det viser oss at om en har berøringsangst og ikke «håndterer» religion, er det ikke slik at det ikke blir en faktor, og det viser oss at kompetanse, evaluering og tilsyn er viktig.

Vi trenger et politisk lederskap som for det første lar tro og livssyn spille en rolle. Som er tydelig på det og som legger til rette for at det er mulig å la tro og livssyn spille en rolle, ved rutiner og opplæring. Vi trenger utdanning og opplæring av tros- og livssynspersonell. Vi trenger flere erfaringer om hva som fungerer og ikke fungerer.

Dessverre er det slik med sektorovergripende tema at det er lett å slippe dem, tenke at noen andre får ta ansvar. Jeg har lyst å trekke fram Kulturdepartementet som et eksempel på godt lederskap. De har tatt lederskap, men trenger at Helsedepartementet, Justisdepartementet og Kunnskapsdepartementet må komme tydeligere på banen og ta sitt lederansvar. De ulike sektorene er på ballen, men det trengs ressurser, politisk vilje og lederskap.

Helt til slutt:

Det er riktig å legge til rette for et likeverdig tilbud i norske institusjoner, akkurat som det er riktig å legge til rette for et livssynsåpent samfunn der tro og livssyn kan finne sin naturlige plass i samfunnsveven, og der tro og livssyn blir anerkjent som et sektorovergripende tema. Det er riktig, men det er også lurt, smart og klokt. Det gir helsegevinster, har vi hørt, det skaper tilhørighet til samfunnet og motvirker utenforskap, det skaper tillit og trygghet, og er dermed samfunnsøkonomisk smart.

Mens religionsfriheten innskrenkes over hele kloden, får vi det tross alt ganske godt til her i Norge, selv om vi selvsagt har utfordringer som må adresseres. Vi står foran en stortingsmelding om en helhetlig tros- og livssynspolitik. Det er avgjørende at den blir så helhetlig som den bør, og inkluderer helsesektoren, utdanningssektoren, justissektoren, forsvarssektoren og kultursektoren, for å nevne noen. Og det er avgjørende at sektorene, hver for seg, og samlet ved

regjeringen og statsministeren i spissen, tar ansvar for at vi kan få til et samfunn der vi kan leve ut vår forskjellighet med enighet om det sentrale og forskjellighet i mye. Det er jo det integrering handler om: hva må vi være enig om og hva kan vi være forskjellig i.

Chaplaincy-konferansene har etablert et nytt referansepunkt i den viktige samtalen om tro og livssyn i norske institusjoner. Og jeg tror det er riktig å si at dette er en pågående samtale som ikke på langt nær er ved veis ende. Staten har ved sine menneskerettslige forpliktelser pålagt seg selv å sørge for likebehandling og helhetlig tilbud i institusjonene. Vi trenger rammene og forutsigbarheten (top down) ikke minst så vi kan sikre tilstedeværelse, tilstedeværelse, tilstedeværelse, og vi trenger selv - innen tros- og livssynssamfunnene å ta vårt eget ansvar: bidra i utviklingen av dette feltet og stille ressurspersoner til rådighet (bottom up) - det er tross alt våre folk det handler om.

Takk for oppmerksomheten.